

กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence Era)

Strategic Management for Transformative Development of Social Studies, Religion, and Culture

Curriculum to Align with the Changes in the Artificial Intelligence Era

ก้องกัมปนาท กุลปัญญา¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวภรณ์ สองแสน² รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ เวชชะ³

Kongkampanath Kulpanya¹ Asst. Prof. Dr.Sivapron Songsaen² Assoc.Prof. Dr.Prawet Wetcha³

บทคัดย่อ

การศึกษาอิสระครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรการจัดการเชิงรุกหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence Era) ใช้วิธีการวางแผนเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ร่วมการประชุมและผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการบริหารหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ และสรุปเนื้อหาเชิงบรรยายเป็นความเรียง

ผลการศึกษา พบว่า

กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence Era) จำเป็นต้องมีการประเมินสถานการณ์ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมาย ประเด็นกลยุทธ์ และการกำหนดแผนงานโครงการ ซึ่งได้กำหนดประเด็น กลยุทธ์ไว้ 4 ด้าน คือ 1. ด้านประสิทธิผล 2. ด้านคุณภาพการให้บริการ 3. ด้านประสิทธิภาพกระบวนการภายใน 4. ด้านการพัฒนาองค์กรและบุคลากร นำไปสู่การกำหนดแผนงานโครงการทั้ง 28 กลยุทธ์

ABSTRACT

This independent study aims to develop a proactive management strategy for the Social Studies, Religion, and Culture curriculum to align with the changes in the Artificial Intelligence Era. The study employs a participatory planning approach involving conference participants and data providers, including school administrators, teachers of the Social Studies, Religion, and Culture group, students, parents, community leaders, basic education committee, and curriculum management committee. The data analysis involves identifying key content and summarizing it sequentially.

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุก การบริหารจัดการหลักสูตร ยุคปัญญาประดิษฐ์

¹ครูศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹Master of Education Educational Administration Chiang rai Rajabhat University

^{2,3}อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

^{2,3}Course teacher in Master of Education Educational Administration Chiang rai Rajabhat University

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: ก้องกัมปนาท กุลปัญญา, 658914011@crru.ac.th

รับเมื่อ 16 สิงหาคม 2567 แก้ไข 3 พฤศจิกายน 2567 ตอรับ 4 พฤศจิกายน 2567

The study results reveal that

Strategies for proactive management to develop the curriculum of the Social Studies, Religion, and Culture group to adapt to the changes in the Artificial Intelligence Era require an assessment of the situation, the establishment of vision, mission, objectives, strategic points, and the development of project plans. Four strategic perspectives have been identified, including 1. Financial Perspective, 2. Customer Perspective, 3. Internal Process Perspective, and 4. Learning and Growth Perspective. These perspectives lead to the formulation of 28 strategies.

Keywords: Strategic Management Strategy, Curriculum Management, Artificial Intelligence Era

ภูมิหลัง

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันของเทคโนโลยีที่นำมนุษย์เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงในยุคนี้ ที่มีการตื่นตัวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่กำลังเข้ามามีบทบาทในชีวิตมนุษย์มากขึ้น มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในหลายด้าน ทั้งทางด้านการแพทย์ การเกษตร อุตสาหกรรม การคมนาคม การบันเทิง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา การสอน และการจัดการเรียนรู้ในยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence) หรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อย่อที่เรียกว่า AI เป็นสาขาของวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่มุ่งเน้นการสร้างระบบหรืออุปกรณ์ที่สามารถจำลองพฤติกรรมของมนุษย์ได้ เช่น การเรียนรู้ การคิด การแก้ปัญหา และการสื่อสาร AI ส่งผลกระทบต่อการศึกษาในหลายแง่ เช่น AI ช่วยลดระยะเวลาในการทำงานเอกสาร AI ช่วยผู้เรียนเข้าถึงแหล่งความรู้ได้ง่ายขึ้น AI เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์อย่างมากสำหรับการพัฒนาการศึกษา แต่ก็มีความท้าทายและข้อจำกัดบางประการที่อาจส่งผลกระทบต่ออนาคตของโลก เช่น เรื่องของจริยธรรม ความปลอดภัย และผลกระทบต่อสังคม

ยุคปัญญาประดิษฐ์เป็นยุคที่การศึกษาได้รับผลกระทบอย่างมากและเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน การเรียนรู้ในยุคนี้เน้นการพัฒนาทักษะเชิงคิดสร้างสรรค์และการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนด้วยเครื่องมือและระบบ โดยผู้เรียนสามารถกำหนดการเรียนรู้เองโดยที่ปัญญาประดิษฐ์จะใช้เทคนิคการเรียนรู้เชิงลึก เพื่อวิเคราะห์และสร้างความรู้เอง สามารถเรียนรู้จากข้อมูลมหาศาลและสร้างแบบจำลองที่มีความแม่นยำเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นักเรียนสามารถเรียนรู้ตามเวลาที่สะดวกและตามความสนใจของตนเอง สิ่งสำคัญในการเตรียมความพร้อมสู่อนาคตของการศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์จะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างนวัตกรรมและพัฒนาทักษะสำคัญสำหรับการทำงานในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาไทย 4.0 เพื่อพัฒนาขีดความสามารถให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 ในศตวรรษที่ 21 สู่การเปลี่ยนแปลงในยุคปัญญาประดิษฐ์เป็นยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม กล่าวคือ การศึกษาจะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการการศึกษาในยุคใหม่จึงเริ่มด้วยการฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นบุคลากรที่มีความรู้ สามารถปรับตัวให้เท่าทันกับสถานการณ์ได้อย่างชาญฉลาด มีความสามารถในการทำงาน ใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ มีศีลธรรม มีความซื่อสัตย์ เป็นประชากรที่ดีของสังคม และประเทศชาติในอนาคต

การบริหารจัดการหลักสูตร (Curriculum Administration) เป็นการบริหารงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมหลายมิติ เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และต้องอาศัยองค์ประกอบปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ มากมาย รูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และยุคปัญญาประดิษฐ์ พบว่ากระทรวงศึกษาธิการได้วางแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อการปฏิรูปการศึกษาและตอบสนองต่อการพัฒนา หลักสูตรจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการจัดการศึกษา และการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องมีการ

เตรียมวางแผนเพื่อให้หลักสูตรใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรใหม่ และเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร พิจารณาถึงงบประมาณและอาคารสถานที่ว่าพอเพียงหรือไม่ การเตรียมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจะดำเนินงานโดยวิธีใด การวางแผนงานเพื่อให้หลักสูตรอย่างละเอียด รอบคอบและมีขั้นตอน จะทำให้การใช้หลักสูตรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 – 2565 กล่าวถึง การปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัย และทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกระดับการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย ซึ่งโรงเรียนแม่ลาววิทยาคม เป็นสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ซึ่งเป็นอีกกลุ่มสาระหนึ่งที่เห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ โดยได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561 ส่งผลให้การใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 และยุคปัญญาประดิษฐ์ยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ในปีการศึกษา 2565 ที่ผ่านมา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และมีข้อเสนอว่า ควรมีการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรดังกล่าว และควรมีการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยครูสามารถเตรียมความพร้อมรับมือต่อการจัดการเรียนรู้ในอนาคตได้ด้วยโดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการเชิงรุก

การบริหารจัดการเชิงรุก (Proactive Management) ในการจัดการบริหารหลักสูตร เป็นกระบวนการในการดำเนินการที่เน้นการคาดการณ์และการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า เพื่อลดความเสี่ยงและประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตร วัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการเชิงรุก (Proactive Management) คือการป้องกันปัญหาและการกำหนดมาตรการในขั้นตอนเตรียมความพร้อมเพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องมีการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย เพื่อเสนอกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์ที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล สอดคล้องกับสภาพการจัดการสถานศึกษา และเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการเสนอแนะการกำหนดนโยบายและวางแผนการจัดการศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาให้รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา มีสภาพเป็นอย่างไร และมีคุณภาพอยู่ในระดับใด
2. เหตุปัจจัยสำคัญอะไรบ้างที่มีผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
3. ภาพอนาคตที่พึงประสงค์ที่ตอบสนองต่อกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์ เมื่อเทียบกับประเทศนิวซีแลนด์ ควรเป็นอย่างไร
4. กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence Era) ควรเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
 2. เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
 3. เพื่อศึกษาภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
- หลักสูตร จากการเทียบกับหลักสูตรประเทศนิวซีแลนด์
4. เพื่อเสนอกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence Era)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้บริหาร 2) ครู 3) นักเรียน 4) ผู้ปกครอง 5) ชุมชน 6) คณะกรรมการสถานศึกษา 7) คณะกรรมการบริหารหลักสูตร รวมทั้งสิ้น 276 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลรายละเอียดดังนี้

- 1.1 แบบบันทึกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนรายวิชาสังคมศึกษา ชั้น ม.1 – ม.6
- 1.2 แบบบันทึกผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนรายวิชารายวิชาสังคมศึกษา ชั้น ม.1 – ม.6
- 1.3 แบบบันทึกผลการทดสอบระดับชาติ (O – Net)
- 1.4 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการหลักสูตร
- 1.5 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาเหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลรายละเอียดดังนี้

- 2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง เหตุปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
- 2.2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เรื่อง เหตุปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา เมื่อเทียบกับประเทศนิวซีแลนด์ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลรายละเอียดดังนี้

- 3.1 แบบวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรของนิวซีแลนด์
- 3.2 แบบบันทึกผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียนแม่ลาววิทยาคมเทียบเคียงกับโรงเรียนในนิวซีแลนด์
- 3.3 แบบสรุปการหาฉันทามติ เรื่องภาพอนาคตที่พึงประสงค์การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โรงเรียนแม่ลาววิทยาคมเทียบเคียงกับการบริหารจัดการหลักสูตรของนิวซีแลนด์

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลรายละเอียดดังนี้

- 4.1 แบบบันทึกการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (AIC) เรื่องมองอดีต ทบทวนปัจจุบัน สานฝันอนาคต การบริหารจัดการหลักสูตรในยุคปัญญาประดิษฐ์โรงเรียนแม่ลาววิทยาคม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

- 1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แบบวัด ปพ.5 รายวิชาสังคมศึกษา ชั้น ม.1 – ม.6 ย้อนหลัง 3 ปี และผลการทดสอบระดับชาติ (O – Net)

1.2 เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหาร 2) ครู 3) นักเรียน
4) ผู้ปกครอง 5) ชุมชน 6) คณะกรรมการสถานศึกษา 7) คณะกรรมการบริหารหลักสูตร

1.3 นำผลข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและผลจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล
และแปลผล เพื่อหาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาเหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา

2.1 การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง เหตุปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพการบริหาร
จัดการหลักสูตรกลุ่มการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยดำเนินการสัมภาษณ์

2.2 การเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม เรื่อง เหตุปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ
หลักสูตรกลุ่มการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

2.3 นำข้อมูลจากการการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มมาสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล
เชิงคุณภาพ โดยการแยกย่อยข้อมูลออกเป็น ส่วน ๆ จัดระเบียบข้อมูลแล้วสรุปข้อมูลเป็นความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา เมื่อเทียบกับเคียงกับประเทศนิวซีแลนด์

3.1 การเก็บข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้แบบวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการหลักสูตร
ของนิวซีแลนด์

3.2 การเก็บข้อมูลโดยการทำ Benchmarking เปรียบเทียบการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียน
แม่ลาววิทยาคมเทียบกับโรงเรียนในนิวซีแลนด์

3.3 การเก็บข้อมูลโดยการหาฉันทามติ เรื่องภาพอนาคตที่พึงประสงค์การบริหารจัดการหลักสูตร
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โรงเรียนแม่ลาววิทยาคมเทียบเคียงกับการบริหารจัดการหลักสูตรของนิวซีแลนด์

3.4 นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การทำ Benchmarking และการหาฉันทามติมาสู่กระบวนการ
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการแยกย่อยข้อมูลออกเป็น ส่วน ๆ จัดระเบียบข้อมูลแล้วสรุปข้อมูลเป็นความเรียง

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์

4.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (AIC) เรื่องมองอดีต ทบทวนปัจจุบัน สานฝันอนาคต
ของการบริหารจัดการหลักสูตรในยุคปัญญาประดิษฐ์ โรงเรียนแม่ลาววิทยาคม โดยผู้เข้าประชุม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู
นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา

4.2 นำผลการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (AIC) มาสังเคราะห์ และร่วมกันสรุปหากลยุทธ์
การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ให้รองรับการเปลี่ยนแปลง
ของยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยนำมาสรุปเป็นความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1.1 การคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา / วัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ
คำถามโดยจะนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง

1.2 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

2. ในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติพื้นฐาน ดังต่อไปนี้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence Era) สรุปได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ โรงเรียนแม่ลาววิทยาคม

1) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน พบว่า ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนรายวิชาสังคมศึกษาฯ ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 – 2565 มีภาพรวม (ค่าเฉลี่ย) 2.44 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี 2) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาฯ พบว่า ภาพรวม (ค่าเฉลี่ย) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 82.00 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี โดยเมื่อพิจารณารายสาระ พบว่า สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มีภาพรวม (ค่าเฉลี่ย) สูงสุดร้อยละ 82.29 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม 3) ผลการทดสอบระดับชาติ O – Net ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 – 2565 รายวิชาสังคมศึกษาฯ พบว่า ภาพรวมคะแนนเฉลี่ย 34.34 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี 4) ด้านหลักการบริหารจัดการหลักสูตรในภาพรวมของผู้บริหารและครู มีค่าเฉลี่ย 3.73 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก 5) ด้านกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรในภาพรวมของผู้บริหารและครูมีค่าเฉลี่ย 4.08 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก

2. เหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ โรงเรียนแม่ลาววิทยาคม พบว่า การมีกลยุทธ์ที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคลากรและผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ นโยบายหน่วยงานต้นสังกัดสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือร่วมใจเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา พร้อมใจช่วยเหลือสนับสนุนให้การบริหารหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บริบททางการเมืองท้องถิ่นเอื้อให้ทุกภาคมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

3. ภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์ พบว่าผู้ร่วมการวิจัย ต้องการให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาฯ สูงขึ้น ผู้เรียนนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันมีทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีสมรรถนะหลักของผู้เรียนตามที่สถานศึกษากำหนด มีความใฝ่เรียนรู้ มีความรับผิดชอบมุ่งมั่นในการทำงาน ส่งเสริมทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนจบการศึกษาออกไปมีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม อีกทั้งสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

4. กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ของโรงเรียนแม่ลาววิทยาคมให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์ มีการประเมินสถานการณ์ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมาย ประเด็นกลยุทธ์ และการกำหนดแผนงานโครงการ ซึ่งได้กำหนดประเด็นกลยุทธ์ไว้ 4 ด้าน คือ 1. ด้านประสิทธิผล 2. ด้านคุณภาพการให้บริการ 3. ด้านประสิทธิภาพกระบวนการภายใน 4. ด้านการพัฒนาองค์กร และบุคลากร นำไปสู่การกำหนดแผนงานโครงการทั้ง 28 กลยุทธ์

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence Era) ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โรงเรียนแม่ลาววิทยาคม
จากการศึกษาคุณภาพผู้เรียน ด้านสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ปีการศึกษา 2563 – 2565 ทั้งหมด
8 ด้านมีภาพรวมค่าเฉลี่ย 2.44 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี สอดคล้องกับ นางลักษณ วังค์ษา (2564, หน้า 14) ได้ศึกษาการ
พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ พบว่า
นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ พัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้
นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นกลุ่ม

จากการศึกษาสภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2563 – 2565
สาระที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มีภาพรวมค่าเฉลี่ย 82.29 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีเยี่ยมสอดคล้องกับ
อรรพรรณ ศิริวงศ์ (2566, หน้า 83) กล่าวว่า สภาพของคุณภาพของผู้เรียน เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
รวมทุกกลุ่มสาระตั้งแต่ 3.0 ขึ้นไปแยกตามกลุ่มสาระวิชาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 พบว่า ในภาพรวมคุณภาพ
อยู่ในระดับ ดี กลุ่มสาระที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มสาระวิชา การงานอาชีพ ศิลปะ สุขศึกษา
สังคมศึกษา และภาษาต่างประเทศ ตามลำดับ

จากการศึกษาสภาพผลการทดสอบระดับชาติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2563 – 2565 มีภาพรวมคะแนนเฉลี่ย 34.34 อยู่ในระดับคุณภาพ ดี สอดคล้องกับ จิตินันท์ ผิวฉิม
(2564, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O – NET)
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อม
ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การมีเจตคติเชิงบวกต่อการสอบ การสนับสนุนจากผู้ปกครอง
และการสนับสนุนจากโรงเรียน โดยตัวแปรการได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด

จากการศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตร สภาพหลักการบริหารจัดการหลักสูตรในภาพรวมสำหรับผู้
บริหารและครู มีค่าเฉลี่ย 3.73 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก สอดคล้องกับ น้ำอ้อย สุขเสนา (2560, หน้า 85 – 99)
ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรและการใช้หลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
สมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า หลักการบริหารจัดการหลักสูตรมี 5 ประการ ได้แก่ 1) การศึกษาและทำความเข้าใจ
หลักสูตร 2) การเตรียมบุคลากร 3) การจัดงบประมาณ 4) การนิเทศและติดตาม 5) การประชาสัมพันธ์

จากการศึกษาสภาพกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรในภาพรวมสำหรับผู้บริหารและครู
มีค่าเฉลี่ย 4.08 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีมาก สอดคล้องกับ ภาสกร ผั่นอ้าย (2566, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง
กระบวนการบริหารหลักสูตรทวิศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการ
บริหารหลักสูตรทวิศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน
ประกอบด้วย (1) ขั้นตอนการบริหารจัดการ (2) ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร (3) ขั้นตอนการรับนักศึกษา (4) ขั้นตอนการจัดการเรียน
การสอน (5) ขั้นตอนวัดและประเมินผล และ (6) ขั้นตอนนิเทศติดตามผล

2. เหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โรงเรียนแม่ลาววิทยาคม
จากการศึกษาเหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โรงเรียน
แม่ลาววิทยาคม เหตุปัจจัยสนับสนุนได้แก่ นโยบายหน่วยงานต้นสังกัดให้การสนับสนุนโรงเรียนในด้านการบริหารจัดการ
กฎหมายกำหนด มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนทำให้สามารถบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการทำงานเป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน สอดคล้องกับ ปฏิภาณ ตระการ (2561, หน้า 201 –
206) กล่าวว่า เหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารและการจัดการหลักสูตร มี 2 ด้าน ปัจจัยสนับสนุน เช่น
มีการวางแผนพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้ หลักสูตร สถานศึกษามีการจัดประชุมชี้แจง

ทำความเข้าใจความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา มีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษา

3. ภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษารองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์

จากการศึกษาภาพอนาคตที่พึงประสงค์ ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร, ครู, นักเรียน, ผู้ปกครอง, ชุมชน และคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความรู้ของครูและผู้บริหารในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และส่งเสริมบทบาทที่เข้มงวดในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ พิณสุตา สิริรังศรี (2553, หน้า 167 – 208) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 – 20 ปี งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาทิศทางการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของการศึกษา เสนอภาพการศึกษาไทยในอนาคต ทั้งภาพที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ และเสนอแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยในอนาคต โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ 1) การศึกษาไทยในอนาคตจะต้องเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตลาดแรงงาน 2) การศึกษาไทยจะต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลก 3) การศึกษาไทยจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และสามารถแก้ปัญหาได้

4. กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ของโรงเรียนแม่ลาววิทยาคมให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัญญาประดิษฐ์

จากการศึกษา ผู้ร่วมวิจัยประชุมปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ (A – I – C) ร่วมกันกำหนดประเด็นกลยุทธ์แล้วได้พิจารณาโครงการที่รองรับประเด็นกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติมากำหนดองค์ประกอบของกลยุทธ์ตามแนวทางของบาลานซ์สกอร์การ์ด (Balance Scorecard) มีการประเมินสภาวะการณ์ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมาย ประเด็นกลยุทธ์ และการกำหนดแผนงานโครงการ ซึ่งได้กำหนดประเด็นกลยุทธ์ไว้ 4 ด้าน คือ 1. ด้านประสิทธิผล 2. ด้านคุณภาพการให้บริการ 3. ด้านประสิทธิภาพกระบวนการภายใน 4. ด้านการพัฒนาองค์กรและบุคลากร นำไปสู่การกำหนดแผนงานโครงการทั้ง 28 กลยุทธ์ สอดคล้องกับ ศุภวิชญ์ ไชยมงคล (2562, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารและการจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ของโรงเรียนผ่านศึกสงเคราะห์ 2 ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาจัดหลักสูตรเน้นการวิเคราะห์ ประยุกต์ ใช้สื่อให้ทันสมัย พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงสถานศึกษากำหนดแผนงานโครงการ การบริหารจัดการหลักสูตร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นยุทธศาสตร์ เพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ในสถานการณ์โควิด – 19

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้บุคลากรในการพัฒนาความรู้ ทักษะและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา เพื่อรองรับของการเปลี่ยนแปลงในยุคปัญญาประดิษฐ์

1.2 ผู้บริหารควรสร้างความตระหนัก ในการวางแผนจัดโครงสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความชัดเจนอย่างมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยการวางแผนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัญญาประดิษฐ์

1.3 ผู้บริหารควรบริหารงบประมาณและปัจจัยสนับสนุน ที่จำเป็นในการบริหารจัดการหลักสูตรให้ คุ่มค่า
เหมาะสมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ของโรงเรียนแม่ลาววิทยาคม

1.4 ผู้บริหารควรมีการวางแผน พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและครูผู้สอนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับ
การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ของโรงเรียนแม่ลาววิทยาคม

1.5 ผู้บริหารและครูควรทำความเข้าใจร่วมกันในแนวทางปฏิบัติ ร่วมกันจัดสภาพแวดล้อม ปัจจัยเอื้อ
ในการจัดการเรียนรู้ และกำหนดประเด็นท้าทายให้เกิดการพัฒนา พร้อมทั้งติดตามประเมินผลอย่างหลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

2.1 ผู้บริหารควรศึกษารูปแบบการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน การบริหารจัดการ
หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ และการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ของโรงเรียน
แม่ลาววิทยาคม

2.2 ผู้บริหารควรมีการศึกษารายงานวิจัยเชิงปฏิบัติ เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตร
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ

2.3 ผู้บริหารควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาพัฒนา สร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ
มากขึ้น เพื่อคุณภาพของผู้เรียนและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- ฐิตินันท์ พินิจ. (2564). การเตรียมความพร้อมเพื่อการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O – NET)
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 49(1), 1 – 21.
- น้ำอ้อย สุขเสนา. (2560). การศึกษาการบริหารหลักสูตรและการใช้หลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
สมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- นงลักษณ์ วงศ์ษา. (2564). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านกิจกรรมการ
เรียนรู้แบบบูรณาการ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ปฐิภาณ ตระการ. (2561). การบริหารและจัดการหลักสูตรที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ของโรงเรียนบ้าน
ม่วงชุม อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พิณสุดา สิริธรรค์. (2553). ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 – 20 ปี. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์, 167 – 208.
- ภาสกร ฝั้นอ้าย. (2566). กระบวนการบริหารหลักสูตรทศศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่.
วารสารวิจัยวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7(2), 147 – 162.
- ศุภวิชญ์ ไชยมงคล. (2562). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารและการจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ของโรงเรียนผ่านศึกสงเคราะห์ 2.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อรรณณ ศิริวงศ์. (2566). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารและการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในยุค Digital ของ
โรงเรียนฝางธรรมศึกษา. วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 8(1), 83.